

פרשת חוקת

הליכות עולם לו

(חבקוק ג' ו')

לעילוי נשמת ר' יהודה לוי ז"ל

זמן ר"ת	צאת השבת	חלקת נרות	לוח אור החיים
21:20	20:24	19:32*	י-ם
21:17	20:21	19:30	ת"א
21:21	20:25	19:33	חיפה
21:17	20:21	19:30	ב"ש

* לנוהגים 40 דק': 19:12

נרתיק לתורה

והרי לנו שתכלית בריאת האדם לעסוק בתורה, וגם בזה הוא מתחלק לשנים, החלק הראשון הוא לעסוק בתורה בעצמה, שזה צריך להיות עיקר עסקו של האדם בעולם הזה, עד כדי כך שמצווה התורה (דברים ו' ז') וְדַבַּרְתָּ בָּם בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלִקְחֶךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְפֶךָ וּבְקוּמְךָ, שלא יהיה זמן פנוי לאדם שלא ינוצל לתורה בכל מצב שהוא נמצא, הולך בדרך או שוכב על מיטתו, ומכאן גם למדו רבותינו (יומא י"ט:): ודברת בם בדברי תורה ולא בשיחת חולין, שבוה צריך להיות עיקר דבורו של האדם. והחלק השני לספר בשבחה של תורה, שאין לך תהילה ושבח יותר מלספר בשבחה של התורה הקדושה שנתן לנו הבורא יתברך, שהיא חכמה אלוקית, חכמה אדירה ומופלאה, ושכל האמור שם אמת וצדק בלא שום נפתל ועיקש. ולא עוד אלא שבכח התורה לקיים את העולם ולהחזיק אותו, וכמו כן לשנות את הטבע שהכל נברא בכוחה של התורה ומתקיים בלימודה.

והנה משה רבנו מבחר המין האנושי שכל ימיו עבד את ה' יתברך בכל כוחו, וקידש את שמו יתברך בכל מעשיו ודבוריו, ובפרט בתורה שהורידה לעם ישראל במסירות נפש ולמדה ולימדה כל משך זמן היותם במדבר עד יומו האחרון, והנה עתה בערוב ימיו מצטוה הוא לקדש את שמו יתברך בזה שידבר אל הסלע ויוציא ממנה מים, ויכול האדם לטעות שמשה רבנו נצטוה לבקש מן הסלע, סלע יקרה אגא הוציאי מים להשקות את העדה, ואין זה נכון שהרי בסלע אין מים, אלא הוא צחיח ויבש, ומה שייך לבקש ממנה שתעשה דבר שאין בכוחה, אך האמת הוא כדברי רבותינו (בילקוט שמעוני רמז תשס"ג) שאמר לו הקב"ה למשה שישנה עליה פרק אחד, ויצא ממנו מים. והיינו שמשה רבנו פשוט יעסוק בתורה מול הסלע, והסלע יוציא מים, ובוה יתקדש ה' תתקדש התורה ויתקדש כח הדבור של היהודי, שידעו מה בכוחה של תורה שנתן לנו הבורא יתברך לחולל, להפוך את הטבע ולהוציא מים מן הסלע. ועל זה הענישו הקב"ה שלא דיבר אל הסלע ורק היכה, שחשבו אולי יש פה משהו טבעי והמים מונסים בסלע, או שהוא איזה באר נובע, ומשה הוציאם ממנו. ועל ידי כך הפסידו עם ישראל את הלימוד העצום הזה, וכביכול משה רבנו ביטל בזה את תכלית בריאת פי האדם להיות מקדש לה' יתברך בכל רגע.

ובזה אפשר לפרש מדוע גם אהרן נענש הלא אהרן לא היכה את הסלע, אבל כאמור העונש לא היה על ההכאה, אלא על מה שלא דיבר עם הסלע, ואם רואה אהרן שאין משה מדבר עם הסלע יכול הוא לדבר אל הסלע, דהיינו לומר הוא פרק אחד על הסלע, ולפחות היו רואים את משה מכה ואהרן שונה פרקו על הסלע, וכולם היו מודים שלא ההכאה הוציאה את המים, שזה לא מתקבל על הדעת, אלא הדבור של אהרן הוציא את המים, ומכיון שגם אהרן לא אמר את דבר תורה על הסלע, לכן על שניהם נאמר יען לא האמנתם בי להקדישני, וגם הוא נענש באותו עונש של משה רבנו. אחים יקרים, רואים את העונש הגדול והעצום שקיבלו משה ואהרן, ובודאי שהתורה לא סיפרה לנו דברים אלה כדי ללמדנו היאך אנחנו צריכים להתנהג, ולנצל דבורנו בכל רגע לדברי תורה, אשר הם מחיים את כל העולם כולו, ובפרט כעת לפני הגאולה שצריכים לנו ביותר לעסוק בתורה שבוה כידוע תלויה הגאולה, צריכים לנו להשתדל בכל כוחנו להיות כל כולנו נרתיק לתורה, ובוה נגאל גאולה שלימה במהרה.

כבר הזכרנו בפרשה הקודמת שהחטאים שאנו קוראים עליהם בפרשיות האחרונות הם חטאי הדבור, בפרשת בהעלותך דברה מרים על משה, בפרשת שלח לך דברו המרגלים על הארץ, בפרשת קרח דברו קרח וכל עדתו על משה ואהרן ובעיקר על אהרן, [וכאשר נתבונן יותר נראה שכמעט כל החטאים שמוזכרים בספר במדבר הינם על ידי הדבור, שכן המתאוננים חטאו בלשונם, וכן האספסוף, וכן הוא בפרשת בלק בלעם חטא בלשונו, ובפרשת מטות נראה שוב את כח הדבור לאסור איסור על נפשו. ונראה שזה רמוז בשמו של הספר במדבר, דהיינו שהוא עוסק באדם המדבר], ובפרשתנו אנו נפגשים גם בחטא הלשון והפעם על ידי משה ואהרן, אלא שבכל הפרשיות שעד עתה החטא היה מדבור אסור שדברו, והפעם החטא הוא מחוסר דבורם של משה ואהרן, ונבאר הדברים ונסביר בס"ד את משמעותם העמוקה והפנימית.

עם ישראל נמצאים בשנה האחרונה לגזירת המרגלים, ממש ערב כניסתם לארץ, והנה בחודש ניסן מרים הצדקת נפטרת לבית עולמה, והבאר שבא לישראל בזכותה פוסק מלהוציא מימיו. עם ישראל מתלוננים למשה האם הבאתם אותנו להמיתנו בצמא, וה' אומר לו שילך אל הסלע וידבר אליו ויוציא ממנו מים, אלא שמשה רבנו כידוע במקום לדבר אל הסלע מכה את הסלע פעמיים, ואז יוצאים ממנו מים רבים ועם ישראל וכל בהמתם שותים מן המים, אלא שהקב"ה מעניש את משה ואהרן שלא יכנסו לארץ ישראל על כך שלא קדשו את שמו יתברך והכו את הסלע במקום לדבר אל הסלע. ולבאר עומק החטא ודקותו נקדים ונאמר, הנה בבריאת האדם נאמר (בראשית ב' ז') וַיִּצְרֶה ה' אֱלֹקִים אֶת הָאָדָם עֶפְרָן מִן הָאֲדָמָה וַיִּפַּח בְּאָפָיו נֶשְׁמַת חַיִּים וַיְהִי הָאָדָם לְנֶפֶשׁ חַיָּה, ותירגם אונקלוס לרוח ממלא, שהאדם בשונה מכל בעלי החיים היתה לו גם נפש חיה, והיא הרוח המדברת, ולה יש מטרה גדולה בבריאת היהודים וגוים כאחת, להודות ולשבח למי שמיטבו ונותן לו כל חיותו וצרכו בעולם הזה, ואולם הגוים בחרו בדרכי אליליהם ועזבו דרך ה', ובמקום להודות לה' ולהקריב לפניו, הקריבו לפני אליליהם ועשו להם מזבחות וזבחו להם זבחים. אולם האבות הקדושים פרשו מדרכיהם הרעים וזבחו לה' אלוקי האלוקים ואדוני האדונים, אותו שיבחו ולו עבדו, ומהם יצא עם ישראל שהלכו בדרכי האבות הקדושים עד שזכו וקיבלו את התורה ובה תרי"ג מצוות, אשר יעשה אותם האדם וחי בהם.

ומעת קבלת התורה הוטל על עם ישראל התפקיד הנכבד לקדש את ה' יתברך הנכבד והנורא, וזאת כמובן על ידי קיום המצוות, שכאשר אנו מתנהגים על פי התורה ומצוותיה אנו מקדשים את שמו יתברך, וכן על ידי הדבור שלנו, וזאת על ידי שאנו משבחים לבורא העולם ונותן התורה, וכמו שנאמר עם זו יצרתי לי תהילתי יספרו, וגם על ידי שאנו עוסקים בפינו בתורה הקדושה, והיא המעלה והתכלית הנכבדת בעבודת פינו. וכמו שאמרו רבותינו (סנהדרין צ"ט:): אמר רבי אלעזר כל אדם לעמל נברא כשנאמר כי אדם לעמל יולד, איני יודע אם לעמל פה נברא אם לעמל מלאכה נברא, כשהוא אומר כי אכף עליו פיהו, הוי אומר לעמל פה נברא, ועדיין איני יודע אם לעמל תורה אם לעמל שיחה, כשהוא אומר לא ימוש ספר התורה הזה מפידך הוי אומר לעמל תורה נברא. והיינו שאמר רבא כל הגופים נרתקין הם לקבל ולהכניס דברים, אשריו למי שזכה וגופו נעשה נרתיק לתורה. עכ"ל.

טעון גניזה | נא לא לקרוא בשעת התפילה וקריאת התורה!

להצלחת חן בת רחל

הליכות והלכות

אל תיקרי הליכות אלא הלכות (נידה ע"ג.)

הליכות לערב שבת (הדלקת נרות)

עו. ועיקר מצות הדלקת הנרות מוטל על האשה, [ע"פ דברי המדרש שהיא כיבתה נרו של עולם הוא אדם הראשון שגרמה למותו, והיא תדליק נר לעולם (טור סי' רס"ג), והרמב"ם (פ"ה משבת ה"א) כתב הטעם מפני שהן מצויות בבית. וע"פ הסוד כתב בספר תולעת יעקב (סתרי התפילות אות ח) וז"ל: הנשמות שהם נרות העולם, ממנה באות ושרות על הראויים אליהם, וליל שבת מחלקת להם נפש יתירה והם נרותיה, ולסוד זה מוטל על האשה להדליק נר שבת וזכות גדול הוא לה, ותזכה לבנים קדושים מאירים בתורה וביראת השם מרבים שלום בעולם, וגורמת לבעלה אורך ימים (וזהו ח"א דף מה ע"ב)]. ואולם הבעל יתקן את הנרות לכבוד השבת וזהו מכלל הכנת המעשים לכבוד שבת (שער הכונות דף סא ע"ד), שאם היא מדליקה נרונים, יכין אותם במגש או על הפמוטים, וירים את הפתילה שלהם. ואם היא מדליקה בשמן, ישים את השמן בכוס הנקרא נר בפי חז"ל, וישים את הפילה בתוך השמן. [ולפי דבריו יתבאר מדוע נאמר הרגיל בנר, בלשון זכר ולא בלשון נקבה, שכן נתבאר לעיל שהרגיל היינו לעשותו יפה, ודבר זה מוטל על הבעל].

עז. כתב החסד לאלפים (סי' רס"ג אות א): ואני נהגתי לומר בשעת נתינת השמן בנר שבת, נוסח תפילה קצרה וכה תוארה: לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה, הריני נותן שמן לנר לכבוד שבת לעשות נחת רוח ליוצרנו, ולתקן הדברים בשורשם במקום עליון, ויהי נועם כו', ויהי רצון מלפניך ה' אלוקינו ואלוקי אבותינו, שתעלה עלינו כאילו כיוונו בכל הכוונות הראויות לכיון, ובכח סגולת מצות הדלקת נרות שבת קודש, תזכנו לנו ולזרענו לנר מצוה ותורה אור, ויאירו ויושלמו רמ"ח אברי נפש רוח נשמה, ותזכנו שנהיה אנחנו ובנינו וחתנינו ונכדינו וכל יוצאי חלצינו מאירים בתורה ובמצות, וברכנו אבינו כולנו כאחד באור פניך, כי עמך מקור חיים באורך נראה אור, כי אתה תאיר נרי ה' אלהי יגיה חשכי, וזכנו לקיים מקרא שכתוב בכל עת יהיו בגדיך לבנים, ושמן על ראשך אל יחסר, ויקוים בנו מקרא שכתוב טוב שם טוב משמן טוב, ויום המות מיום הולדו, ותמהר ותחיש לגאלנו, ותבנה בית מקדשנו ותפארתינו, ושם נדליק המנורה על ידי כהניך הקדושים. יהיו לרצון אמרי פי כו'. וכזאת תתפלל האשה בעת הדלקה על זרעה שיהיו מאירים בתורה.

עח. כתב הבן איש חי (בהקדמה לפרשת נח שנה שניה): בהדלקת נרות שבת יהיה תיקון לחטא חוה ונסלח החטא, ולכן בליל שבת מניחים המלאכים ידיהם על ראש האדם, ואומרים לו וסר עונך וחטאתך תכופר, ולכן מדליקים שני נרות ששתי פעמים נ"ר עולה מספר חנון המרבה לסלוח, ולכן טוב שהאשה תפריש קודם הדלקה שתים או שלוש פרוטות לצדקה, להיות הצדקה עזר לסליחה ולכפרה. [ונראה לי בס"ד להוסיף, שחווה היתה הגורמת למשול, לכן עיקר ההדלקה על ידה, אבל לפי שגם האדם חטא יש לו לתקן בעצמו את הנרות, ולהיות לה לעזר, כשם שהיא היתה לו לעזר בחטא. ולפי"ז גם הוא יתן מספר פרוטות לצדקה להיות לסליחה ולכפרה].

עד. מכבוד השבת להדליק נר לכבוד שבת (רמב"ם פ"ל ה"ה), [ואולם בפרק ה' ה"א כתב הרמב"ם שהוא מכלל עונג שבת, ונראה שאין סתירה, שאמנם דאגתו לכך שיהיה נר דלוק לשבת הוא מכבוד השבת, ככל יתר המלאכות הנעשות קודם השבת, ואולם עצם זה שיש נר דלוק בביתו בשבת, הוא עונג לאדם, ולכן הוא בכלל עונג שבת. וכעין זה תראה שהכנת המאכל הוא מכבוד השבת (כמבואר ברמב"ם פ"ל ה"ו), אך אכילת האוכל הוא עונג שבת (שם ה"ז-ז"י). ודו"ק]. ואמרו רבותינו (שבת כ"ג:) אמר רב הונא הרגיל בנר יהיו לו בנים תלמידי חכמים, ופירש הטור (סי' רס"ג) שהרגיל בנר דהיינו שיהא זהיר לעשות נר יפה. וכעין זה פירש המאירי (שם) בהדור ודרך חבו. ע"כ. וכ"פ בשו"ע (סי' רס"ג סעי' א'). ונראה לי שידקדק שיהיה שמן טוב ומובהר וכן פתילות טובות להדלקה, ויהיה לו כוסות יפות, או פמוטים נאים, שכל זה בכלל נר יפה. [ומכאן נמצא פתרון לקושיא המזדקרת ועולה, והלא כל בנות ישראל מדליקות נרות שבת, והיאך זה שאין כל בניהם תלמידי חכמים, אבל הענין שצריך להזהר לעשותו יפה בהדור ודרך חיוב, ואת זה באמת לא כולם עושים. ודע עוד שיש גורסים בדברי הגמרא הרגיל בנר חנוכה (עיין ברי"ף וברא"ש), אך הטור גורס בנר שבת, ומדברי רש"י (ד"ה בני ת"ח) מבואר דמסביר על שניהם נר שבת ונר חנוכה]. ועוד מבואר בגמרא שאם רגיל להדליק נרות רבים בביתו לכבוד שבת, זוכה ויוצא מביתו תלמידי חכמים גדולים. [ונראה שצריך לפזרם בחדרי הבית שיהיה הבית מואר יפה, וכיום נראה שצריך להרבות באור החשמל שביתו יהיה מאיר יפה ולא חשוך ועמום].

עה. ויש שמכוונים לעשות שתי פתילות אחד כנגד זכור ואחד כנגד שמור (טור ושו"ע שם), והיינו שתי פתילות בכוס אחד של שמן, ואם הוא מדליק בנרות שעוה ידליק שני נרות (משנ"ב ס"ק ד'). ולפי הסוד צריך להדליק שני נרות, כנגד זכור ושמור, וכנגד ה' ראשונה וה' אחרונה שבשם הויה ברוך הוא. (בא"ה ש"ש, נח אות א', והוא מהמבואר בשער הכונות דף סז ע"ג ד'), [ונראה דהיינו שתי כוסות של שמן, כי כן נר בכל מקום פירושו הכוס המכיל את השמן והפתילה בתוכו, כמבואר בגמרא בהרבה מקומות, וכן הוא ברש"י פסחים (י"א. ד"ה כל נר)]. ויש נוהגין להדליק שבעה נרות ויש נוהגים עשרה (מ"א ס"ק ב' בשם השל"ה מסכת שבת אות צ"ג). ושבעה הם כנגד שבעת ימי השבוע, ועשרה כנגד עשרת הדברות (משנ"ב ס"ק ו'). [ועיין בבא"ה (שם) שכתב: והמדקדקין מדליקין שבעה נרות, ואומרים העולם כנגד שבע ספירות, חסד גבורה תפארת נצח הוד יסוד מלכות, הרמוזים בשבוע. וא"כ עשרה נרות הם ג"כ כנגד עשר ספירות ולא כנגד עשרת הדברות, וכן נראה לי כונת השל"ה (שם) שכתב וראיתי מדקדקים מדליקין על פי הסוד שבע נרות, ונכון הוא. ויש מדליקין עשר נרות, כי כולם מאירות. עכ"ל. וזה שלא כדברי המשנ"ב]. ויש נוהגים להדליק נרות כמספר בני הבית, וכאשר נולד להם ילד נוסף מוסיפים נר נוסף (ילקוט יוסף שבת א' כ"ד ע"ב כ"ד). [ונראה הטעם שכן נר ה' נשמת אדם, אך לא יעשו מזה ענין, שאם שכחו להדליק נר או נכבה נר אחד, כאילו ח"ו יקרה דבר רע לאחד מבני הבית, שזה נועד רק להוסיף ולהדרר במצוות ולא כסימן לחיים].